

L'exlibrisme a Catalunya al voltant de 1900

Fins a mitjan segle XIX els ex-libris se cenyien estrictament a la funció primigènia de l'objecte en sí: marcar la propietat dels llibres. La data de 1880, quan apareix l'obra de Lord de Tabley, *Guide to the Study of book-plates*, dona pas a un canvi conceptual de l'ex-libris, que ja no tindrà com a funció única i essencial la identificació del posseïdor d'una biblioteca, sinó l'intercanvi. A partir d'ací, l'ex-libris no només havia d'assenyalar la marca de propietat, sinó que havia de ser representatiu del posseïdor, la qual cosa obrí un camp infinit d'expressió figurativa, en torn a un simbolisme referent al propietari. Aquest fet va propiciar ràpidament la simbiosi entre els artistes i els bibliòfils, i la propagació de l'exlibrisme va estar molt ràpida, fins al punt que van començar a sorgir associacions d'exlibristes en la majoria dels països d'Europa i d'Amèrica, com per exemple: Ex libris Society (Londres, 1891); Exlibris Verein (Berlín, 1891); Les Archives de la Société française des collectionneurs d'ex-libris et de reliures artistiques (París, 1893) o l'*Asociación de Exlibristas Ibéricos* (Barcelona, 1902). L'aparició a Catalunya l'any 1903 de la *Revista Ibérica de Exlibris* (1903-1906) —òrgan de l'*Asociación de Exlibristas Ibéricos*—, suposà el naixement d'una edat d'or a la península per a l'exlibrisme i, malgrat la seva ràpida desaparició —va durar quatre anys—, formulà les bases per a la investigació i per a la creació d'un nou moviment exlibrista a nivell mundial. Els artistes més representatius d'aquest moment foren l'Alexandre de Riquer, Josep Triadó i Joaquim Renart.

Aitor Quiney

1. La recepció de l'exlibrisme modern a Catalunya: la seva difusió

1. Thebussem, « Ex Libris », *Ilustración Española y Americana*, t.XIX, n° XXXVII, p.214-215, 217. Marid, 8 de octubre de 1875.

Primer estudi sobre ex-libris publicat a Espanya. El Dr. Thebussem és el pseudònim de Mariano Pardo de Figueroa (Medina Sidonia, 1828 - 1918).

2. *Luz: Periódico quincenal, arte moderno Barcelona 1897-1898. 2ª Época. No.4 (1a semana nov.) (01 nov. 1898).*

Primera publicació barcelonina a fer-se'n ressò del moviment exlibrista europeu.

3. *Modern Book-plates & their Designers. Winter number of The Studio. 1898-99.* Aquesta revista tingué molta influència sobre els incipients exlibristes catalans: Alexandre de Riquer, Josep Triadó i Joaquim Renart. Hi ha estudis i reproduccions d'ex-libris anglesos, francesos, alemanys, irlandesos, escocesos, austríacs, etc.

4. Jaume Massó Torrents, « Ex Libris Catalans », *Revista de Bibliografía Catalana*, t.1, n°1, p.68-75, Barcelona, juny de 1901.

5. Josep Maria Sert, « Aquest llibre pertany á M. Bultó », 1892. Superlibris i ex-libris gravat per Josep Roca i Alemany, 1892. És considerat un dels primers ex-libris catalans. Col·lecció de Frederic J. Miracle.

6. Josep Plana Dorca, « Joseph Plana Dorca-Nat/1856-Barceloní-Metge-1904-M.S.T-Ex-Libris-Koff Omphet. Lux inems agit nos ».

I: Josep Plana Dorca, « Ex-Libris, Any 1904. Joseph PLANA Dorca ».

7. *Archives de la Société Française des Collectionneurs d'ex-libris*, n° 8, Aout 1903.

Es dona notícia de la candidatura demanada per Ramon Miquel i Planas per a ésser soci de dita Societat i Revista.

2. Al voltant de la Revista Ibèrica de Exlibris (I)

1. Carta d'Emmanuel Stickelberger a Ramon Miquel i Planas, Basel 1 janvier 1902. Emanuel Stickelberger (Basel, 1884 – St Gallen, 1962), *President de l'Exlibris Club "Basilea"*, escriu a Miquel i Planas com a redactor de la revista, *Feuilles Suisses pour Collectionneurs d'Exlibris*, una de les revistes més importants dedicades a l'exlibrisme.

2. Carta d'Edmond des Robert a Ramon Miquel i Planas, Nancy 10 d'octubre de 1902. Edmond des Robert era en aquell moment Vice-President de la Societat de l'Exlibris Club Basilea, de la seu francesa, entitat que publicava la *Feuilles Suisses pour Collectionneurs d'Exlibris*.

3. Joaquim Dieguez, « ex libris germans Miquel: a bon seny no val engany », 1902. Reproducció fotomecànica policroma. Col·lecció de Frederic J. Miracle.

4. Carta de L. Bouland Ramon Miquel i Planas, Paris, 8 Avril 1903. Ludovic Bouland (1839-1932), fou president i fundador en 1893, de la *Société des Collectionneurs d'Exlibris et de Reliures Historiques*.

5. Carta d'Alexandre de Riquer a Ramon Miquel i Planas, 30 juliol 1903. Alexandre de Riquer fou un dels primers exlibristes de Catalunya amb influència anglesa. Fou l'ànima de l'incipient moviment exlibrista.

6. Carta de Víctor Oliva a Ramon Miquel i Planas, n°84, 9-II-1904. Capçalera de la *Revista Ibérica de Exlibris* dibuixada per Josep Triadó. L'impressor Víctor Oliva en fou un dels principals col·laboradors i redactors de la *Revista Ibérica de Exlibris*.

7. Carta de Frederic J. Miracle a Ramon Miquel i Planas, 27 agost 1903. Frederic-Joan Miracle i Vila (1865-1930), consoci, fundador de la *Revista Ibérica de Exlibris*. La seva gran col·lecció d'ex-libris es conserva a la Biblioteca de Catalunya.

8. Modest Casademunt Giralt, « Exlibris Emilio de Yzaguirre » (ca.1904). Reproducció fotomecànica. Col·lecció de Frederic J. Miracle.

9. Lluís Brunet, « Ex Libris Ilustració, Sportiva, Artística y Literària », 1904. Reproducció fotomecànica. Col·lecció de Frederic J. Miracle.

10. Enric Moyà Martí, « Exlibris Elsa Baesecke », 1906. I Enric Moyà Martí, « Ex-libris J.B.Mercier », 1905. Reproducció fotomecànica. Col·lecció de Frederic J. Miracle.

11. *Revista Ibérica de Exlibris (1903-1906)*

12. Carta de Fritz Amberger a Ramon Miquel i Planas, Zürich 21 novembre 1903. Fritz Amberger fou impressor i redactor de la revista *Feuilles Suisses pour Collectionneurs d'Exlibris*, una de les revistes més importants dedicades a l'exlibrisme.

3. Al voltant de la Revista Ibèrica de Exlibris (II)

1. Carta del Dr. Thebussem a Ramon Miquel i Planas N° 9/a. Pseudònim de Mariano Pardo de Figueroa (Medina Sidonia, 1828 - 1918). Aquesta carta està transcrita íntegrament en la *Revista Ibérica de Exlibris*, 1903, any I, núm. 3, p. 51-53, com article del Dr. Thebussem titulat "Ortografia".

2. Carta d'Emil Stiker a Ramon Miquel i Planas, Wienne, 8-10-1904. Emil Stiker fou membre de l'*Oesterreichische Ex-Libris-Gesellschaft* (Austrian Ex Libris Society).

3. *Revista Ibérica de Exlibris, 1903-1906.*

4. *Cataluña Artística*, n°1 segona època, 14 juliol 1904. « Els Ex Libris », article de Joaquim Renart.

5. Ramon Miquel i Planas, *Los ex-libris y su actual florecimiento en España* (1905).

6. Targeta postal de K.E. Graf Comte Leiningen Westenburg, 21.11.03. El Comte Leiningen Westenburg fou un dels més grans col·leccionistes europeus d'ex-libris. Va finançar el llibre d'ex-libris d'Alexandre de Riquer. Targeta postal amb els escuts d'armes.

7. Targeta postal de K.E. Graf Comte Leiningen Westenburg, 14.05.03. Targeta postal amb els escuts d'armes.

8. Targeta postal d'Emanuel Stickelberger. 13.V. 03, 13.V.03 (11). Emanuel Stickelberger (Basel, 1884 – St Gallen, 1962), *President de l'Exlibris Club "Basilea"*, escriu a Miquel i Planas com a redactor de la revista, *Feuilles Suisses pour Collectionneurs d'Exlibris*, una de les revistes més importants dedicades a l'exlibrisme.

9. Ex-libris presentats al Concurs d'Ex-libris per a l'Institut Català de les Arts del Llibre, 1906. Reproducció fotomecànica. Col·lecció F. J. Miracle

4. Alexandre de Riquer i els ex-libris

1. Alexandre de Riquer, *A de Riquer : Ex-Libris* 1903 [Barcelona: J. Thomas, 1903].

2. Alexandre de Riquer, « Ex-Libris Lluís Plandiura », [1903?]. Aiguafort.

3. Alexandre de Riquer, « Ex-Libris W-Porter-Truesdell » [Ant. A 1904?]. Aiguafort.

4. Alexandre de Riquer, « De la llibreria de Pau Font de Rubinat », 1903. Aiguafort.

5. Alexandre de Riquer, « Exlibris Compte de Casa Davolos », 1903. Aiguafort.

6. Alexandre de Riquer, « Exmusicis F. Lliurat », 1906. Aiguafort.

7. Carta d'Alexandre de Riquer a Ramon Miquel i Planas, 18 set. de 1903. Riquer s'ofereix per a dibuixar la portada de la *Revista Ibérica de Exlibris*. El seu dibuix va servir per a les sobrecobertes i el frontispici.

8. *Revista Ibérica de Exlibris*. Frontispici dibuixat per Alexandre de Riquer. Lletrística de Josep Triadó.

5. Josep Triadó i els ex-libris

1. Josep Triadó, *Primer llibre d'Exlibris d'En Triadó*, Barcelona: Imp. Elzeviriana, 1906.

2. Josep Triadó, « Ex-libris Jorge Monsalvatje » [1904]. Aiguafort.

3. Josep Triadó, « Ex-libris Frederic J. Miracle », 1904.

Reproducció fotomecànica.

4. Longus, *Dafnis i Cloe*, Dafnis y Cloe / Longus ; traducció catalana y próleg de Ramón Miquel Planas ; ab ilustracions originals de Joseph Triadó. Barcelona, Revista Ibérica de Exlibris, 1906 [1908].

Ex-libris Universal de Josep Triadó

5. Apuleu, *Amor y Psiquis*. Traducció catalana i pròleg de Ramon Miquel i Planas. Ed. Particular del traductor. Barcelona, Ramon Miquel i Planas, 1905. Ex-libris Universal de Josep Triadó

6. Josep Triadó, « Ex Libris de Marc Jesús Bertran », 1901.

Reproducció fotomecànica.

7. Josep Triadó, « Ex Libris Dr. Norberto Quirno Costa », 1902; « Ex-libris-Veritas-Ildefons Suñol », 1901; « Ex Libris de Marc Jesús Bertran », 1901 « Ex Libris-Dret y Pàtria-Joseph Pella y Forgas », 1901. Reproducció fotomecànica. Col·lecció J. Frederic Miracle.

8. *Blanco y Negro, revista il·lustrada*, Tomo XIV, 26 nov. De 1904.

Article de Pablo Gonzalez Muñoz, « Ex-Libris » .

6. Ex-libris originals de Joaquim Renart i el seu llibre

1. *Els ex-libris Renart*, Vilanova y Geltru: Oliva, 1907.

2. Joaquim Renart, « Ex-Libris Joseph Monsalvatje » [1907?]. Tinta xinesa, gouache groc i blanc.

3. Joaquim Renart, « Ex-libris » [Quintana][1906?]. Tinta xinesa, gouache vermell.

4. Joaquim Renart, « Ex-libris [Bebé Emma] ». Tinta xinesa, gouache blanc.

5. Joaquim Renart, « Faustino Gallard exlibris » [1904?]. Tinta xinesa, gouache blanc.

Biblioteca de Catalunya

Carrer de l'Hospital, 56

08001 Barcelona

Tel. 93 270 23 00

Fax 93 270 23 04

A/e: bustia@bnc.cat

http://www.bnc.cat

De dilluns a divendres, de 9 a 20 h

Dissabtes, de 9 a 14 h

L'exlibrisme a Catalunya al voltant de 1900

**Del 24 d'abril
al 24 de maig de 2014**